

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2023. № 11.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.76>

УДК 657.15

Ю. М. Радзіховська,

*к. е. н, доцент, доцент кафедри економіки підприємства, обліку і аудиту,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6691-3182>

О. О. Рябуха,

аспірант кафедри менеджменту та державної служби,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

<https://orcid.org/0000-0003-0583-9377>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СПРАВИ ДЛЯ БІЗНЕС-ОРГАНІЗАЦІЙ ТА БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Y. M. Radzikhovska,

Department of Enterprise Economics, Accounting and Auditing,

Bohdan Khmelnytskyi National University at Cherkasy

O. O. Riabukha,

Postgraduate student of the Department of Management and Civil Service,

Bohdan Khmelnytskyi National University at Cherkasy

FEATURES OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT IN THE CONTEXT OF EXCHEQUER AFFAIRS FOR BUSINESS ORGANIZATIONS AND BUDGET INSTITUTIONS

У статті досліджено сутність категорії «обліково-аналітичне забезпечення» у контексті функціонування бізнес-організацій та бюджетних установ. Автор розглядає спільні принципи цієї категорії для обох типів суб'єктів, але вказує на важливі різниці в їхньому застосуванні.

Організації ведуть рахунок своєї господарської діяльності, користуючись бухгалтерською, внутрішньогосподарською, статистичною та податковою звітністю. Бізнес-структури взаємодіють з контролюючими органами лише у випадках отримання державних коштів, грантів або участі у виконанні державних замовлень.

Для бюджетних установ характерно використання державних коштів, що вимагає повного звітування за їх використання. У воєнний час процес звітування спрощується, а офіційною інформацією вважається та, що розміщена на інтернет-ресурсах, за наявності підтверджуючих документів.

Стаття висвітлює ключові аспекти впровадження сучасних програмних рішень для оптимізації обліково-аналітичного процесу, враховуючи специфіку діяльності бізнес-організацій та бюджетних установ.

Також автор детально розглядає процес складання річної звітності, представляючи його у вигляді алгоритму, який дозволяє більш повно відобразити взаємозалежності між документацією, платежами та рахунками. Автор вказує на важливість використання інформаційних систем для дотримання законодавства та формування регламентованої звітності.

Зокрема, обговорюється класифікація інформаційних систем для середніх та великих підприємств, які забезпечують комплексну автоматизацію управління. Для малих підприємств важливо, щоб інформаційна система надавала зведені дані з управлінського обліку та формувала аналітичні звіти.

Заключний аспект статті стосується розвитку інформатизації державного сектору економіки. Запровадження систем електронного адміністрування податків та подання звітності, а також відкритість використання публічних коштів та державних закупівель, робить актуальним питання використання інформаційних систем для суб'єктів державного сектору економіки.

The article examines the essence of the category «accounting and analytical support» in the context of the functioning of business organizations and budget

institutions. The author considers the common principles of this category for both types of subjects, but points out important differences in their application. Organizations keep track of their economic activity using accounting, intra-economic, statistical and tax reporting. Business structures interact with regulatory bodies only in cases of receiving state funds, grants or participation in the execution of state orders. Budgetary institutions are characterized by the use of state funds, which requires full reporting on their use. In wartime, the reporting process is simplified, and official information is considered to be posted on Internet resources, providing supporting documents. The article highlights the key aspects of the implementation of modern software solutions to optimize the accounting and analytical process, taking into account the specifics of the activities of business organizations and budget institutions. The author also considers examines in detail the process of drawing up the annual report, presenting it in the form of an algorithm that allows for a more complete reflection of the interdependencies between documentation, payments and accounts. The author points out the importance of using information systems for compliance with legislation and the formation of regulated reporting. In particular, the classification of information systems for medium and large enterprises that provide complex management automation is discussed. For small enterprises, it is important that the information system provides summary data from management accounting and generates analytical reports. The final aspect of the article concerns the development of the state sector informatization of the economy. The introduction of electronic tax administration and reporting systems, as well as the openness of the use of public funds and public procurement, makes the issue of the use of information systems for subjects of the public sector of the economy relevant.

Ключові слова: *облікова інформація, бухгалтерський облік, управлінська інформація, інформаційні системи, бюджетні установи, казначейські розрахунки.*

Keywords: *accounting information, accounting, management information, information systems, budgetary institutions, exchequer calculations.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблематика обліково-аналітичного забезпечення на сучасному етапі має досить велике значення, адже саме завдяки наявності та правдивості поданої інформації казначейська служба має можливість контролювати надходження і видатки державних коштів, адекватність їх розрахунку та формування. Функціонування українських суб'єктів господарювання в міжнародному співтоваристві потребує також дотримання певних норм і стандартів щодо здійснення обліково-аналітичного забезпечення, адже лише за умов відповідності звітної документації міжнародними стандартам, компанія матиме можливість без перешкод здійснювати зовнішньо-економічну діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що різноманітні аспекти обліково-аналітичного забезпечення розкриті в публікаціях таких дослідників як А. Пилипенко [13], С. Івахненко [7], Р. Єрмейчук [6], К. Вольська, А. Дикий [3], М. Бенько [2], М. Пушкар, М. Чумаченко [14], І. Адізес [2], К. Левін [10]. Існуючі дослідження можна розподілити на декілька блоків: ті що стосуються безпосередньо обліку; ті що стосуються аналітичних процесів, які впливають на подальший стратегічний розвиток компанії; ті, які забезпечують дійсність наданої звітної інформації. Крім того, набувають широкого розвитку дослідження пов'язані з інформаційно-технічними рішеннями щодо здійснення обліково-аналітичного забезпечення.

Сьогодні управлінський облік розширює свої кордони: адже коли предметом бухгалтерського обліку є господарські операції підприємства, то предметом управлінського обліку виступають конкретні факти фінансово-господарської діяльності (економічні, екологічні та соціальні), які відносяться до процесів постачання ресурсів, їх споживання, а також відображають результати діяльності підприємства у звітному періоді і на перспективу, створюючи тим самим передумови для процесів їх оптимізації.

Зарубіжні компанії, як правило, активно застосовують управлінський облік, узагальнюючи дані за певними визначеними центрами відповідальності, як продовження фінансової звітності з поширенням її деталізованих показників

на функціонування системи обліку витрат та фінансового управління (з охопленням внутрішнього контролю).

Особливості обліково-аналітичного забезпечення в контексті казначейської справи для бізнес-організацій та бюджетних установ залишаються актуальним питанням, виходячи з особливостей реалізації казначейських операцій у відповідності до існуючого законодавства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Розкрити особливості обліково-аналітичного забезпечення в контексті казначейської справи для бізнес-організацій та бюджетних установ з урахуванням характеру облікової інформації та особливостей її формування та представлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обліково-аналітичне забезпечення бізнес-організацій та бюджетних установ будується на однакових принципах, але напрями застосування його дещо різняться. Принципова різниця полягає в тому, що бізнес-організації виступають самостійними господарюючими суб'єктами, які використовують власні кошти для здійснення своєї господарської діяльності, самостійно приймають рішення про характер здійснення господарських операцій, отримують прибуток і лише частину цього прибутку сплачують в вигляді податків державі. У даному випадку для контролюючих органів важливим є повне дотримання такими бізнес-організаціями вимог законодавства щодо здійснення господарської діяльності. Контроль їх діяльності можна здійснити на основі поданих звітних документів. За видами звітності організацій і підприємств поділяють на бухгалтерську (фінансову), внутрішньогосподарську (управлінську), статистичну та податкову. При цьому підприємницькі структури здійснюють взаємодію з казначейськими органами лише в тих випадках, коли отримують державні кошти за певними програмами, грантами або беруть участь у виконанні державних замовлень.

Для бюджетних організацій принциповою відмінністю є те, що вони використовують державні кошти, а отже, повинні повністю звітувати за їх використання.

Міжнародна та українська практика управлінського обліку охоплює наступні сфери:

– перетворення витрат і управління ними – скорочення витрат за умови збереження чи підвищення поточного рівня вартості;

– внутрішній контроль / внутрішній аудит – задокументована схема стратегій, систем, процесів і процедур управління ризиками з метою створення, оцінки та збереження вартості ресурсів;

– управління і бюджетний контроль – система внутрішнього контролю за виконанням цільових показників на всіх рівнях організації;

– ціни, знижки і рішення щодо продуктів – прийняття рішень про виробництво продукції і надання послуг, а також визначення їхньої вартості та системи знижок;

– управління ризиками – процес ідентифікації, оцінки і реагування на помилки, пов’язані з діяльністю суб’єкта господарювання, задля досягнення стратегічних цілей тощо.

В Україні подання та оприлюднення фінансової звітності регулює Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], який враховує особливості функціонування суб’єктів господарювання в умовах воєнного стану (рис. 1).

Таким чином, в умовах воєнного стану процес звітування підприємств та державних організацій (установ) значно спростився, й офіційною інформацією може вважатися та, що розміщена на інтернет-ресурсах, за умови наявності підтверджуючих документів відносно джерел формування таких фінансових звітів.

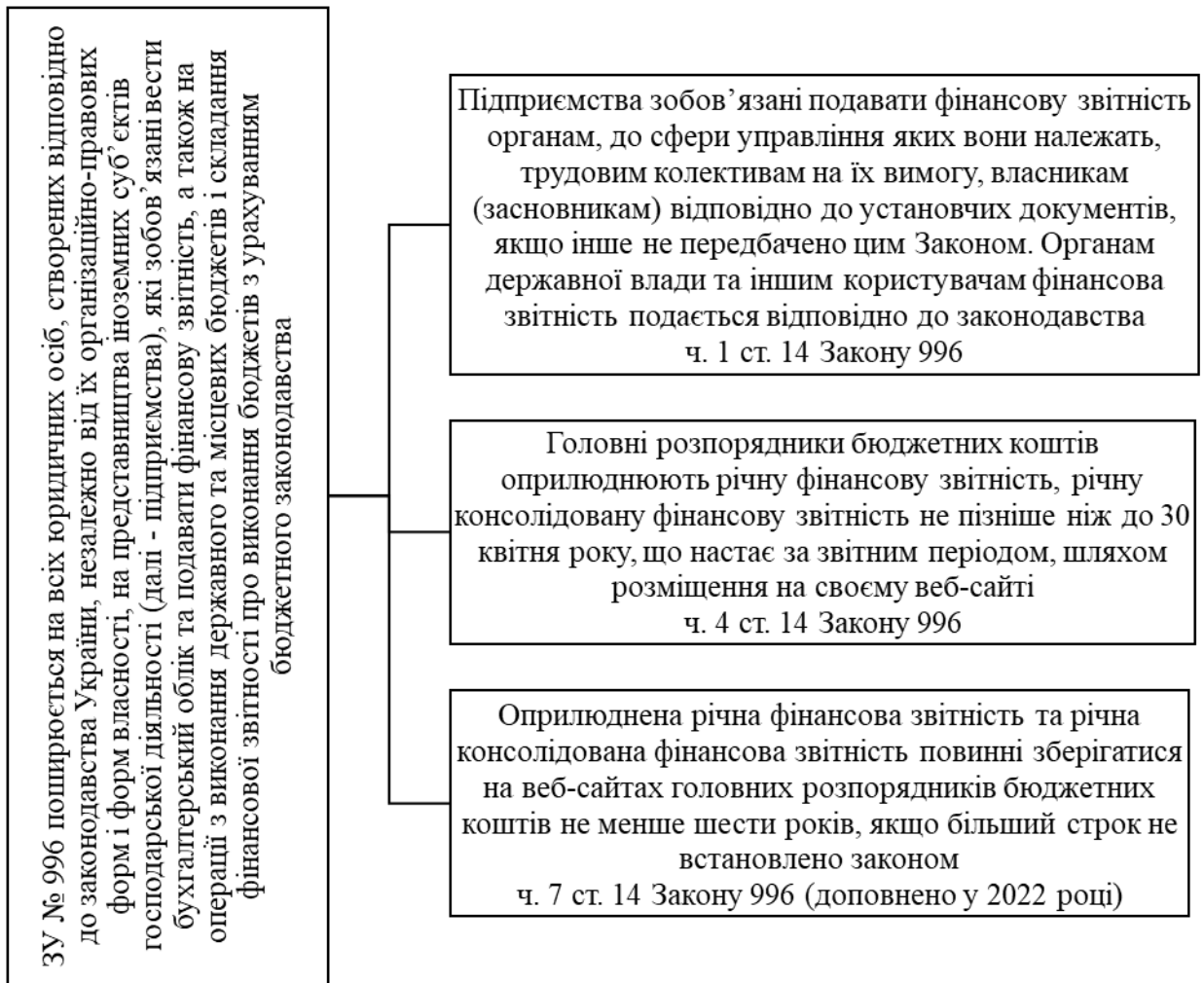

Рис. 1. Законодавче регулювання подання і оприлюднення фінансової звітності

Джерело: побудовано автором.

В цілому, складання річної звітності будь-якого суб'єкту господарювання можна представити у вигляді алгоритму, який дозволяє більш повно відобразити всі існуючі взаємозалежності між необхідною документацією, платежами та рахунками, що виступають першоджерелом даної звітності (рис. 2). Реалізація даного алгоритму дозволяє декілька разів перевірити дійсність наданої інформації та визначити помилки й недоліки в процесі формування звітності. Крім того, з'являється можливість за рахунок взаємозв'язків визначити недоліки функціонування окремого підприємства (організації).

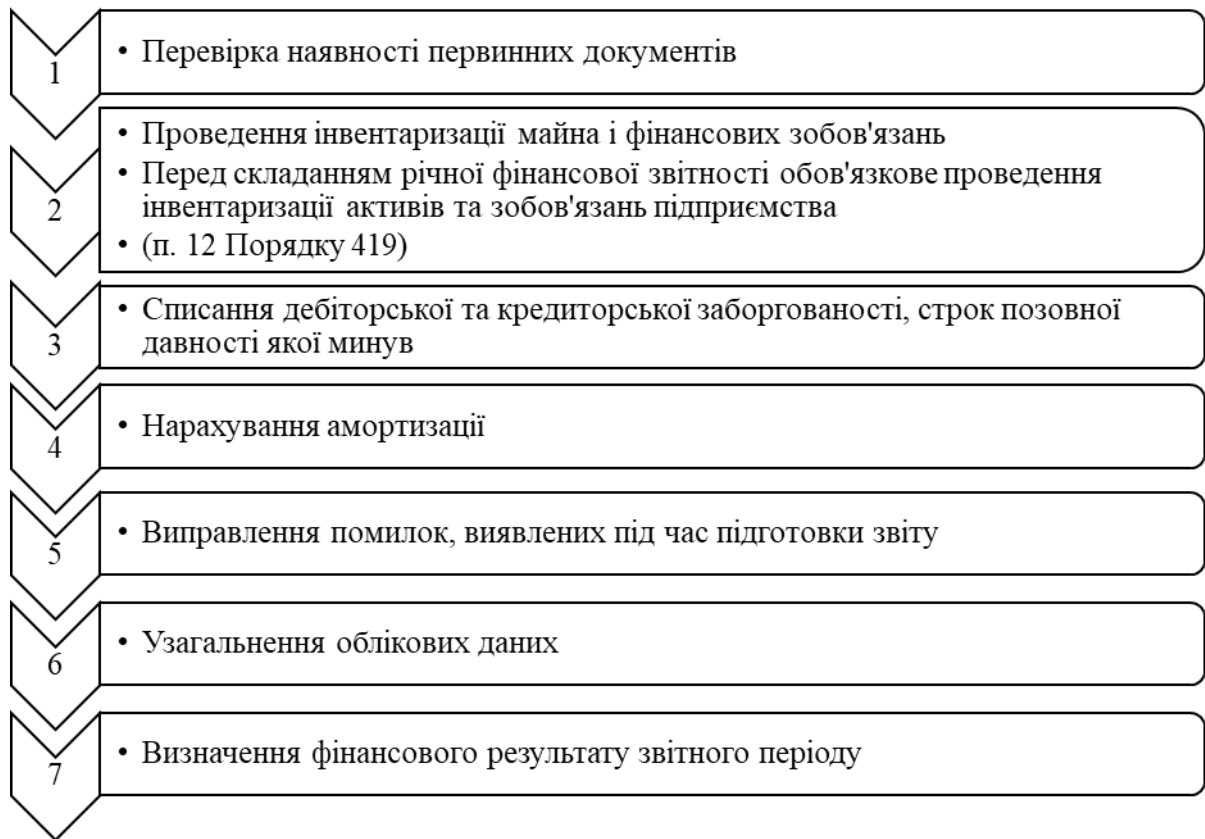

Рис. 2. Алгоритм обов'язкових дій, що передують складанню річної фінансової звітності

Джерело: побудовано автором.

Функціонування всіх облікових інформаційних систем побудовано на принципі внесення поточних даних про факти діяльності підприємства, які зазначаються в первинних документах. Вони при збереженні описують господарські операції, що відбулися на підприємстві, за допомогою кореспонденцій рахунків бухгалтерського обліку (синтетичний облік). Зареєстровані документи та операції відображаються у відповідних журналах. Інформаційна система обліковуючи залишки на початок періоду та інформацію, що представлена в журналах, визначає залишки на кінець періоду та допомагає у формуванні звітів, які дають можливість деталізувати інформацію необхідну управлінському персоналу для прийняття оперативних, тактичних і стратегічних рішень. Така інформаційна система забезпечує дотримання законодавства при проведенні податкових розрахунків та створенні регламентованої (фінансової, податкової, статистичної та іншої) звітності. На

всіх етапах функціонування програм в них використовується нормативно-довідкова інформація, яка необхідна для організації аналітичного обліку.

Дослідження функціональності інформаційних систем та їх призначення в системі обліково-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання прямо пов'язано з їх класифікацією, адже особливості роботи та можливості інформаційної системи (ІС) залежать від їх приналежності до відповідних класів, видів, призначень.

Враховуючи стрімку інформатизацію суспільства, підприємств, організації, установ, а також відповідно до ролі інформаційних систем в системі обліково-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання, пропонується використовувати наступні класифікаційні ознаки (рис. 3).

За видом суб'єкту господарювання, для якого призначена ІС	<ul style="list-style-type: none">• ІС мікропідприємств• ІС малих підприємств• ІС середніх підприємств• ІС великих підприємств
За видами діяльності	<ul style="list-style-type: none">• ІС суб'єктів підприємництва• ІС суб'єктів державного сектору економіки• ІС фінансово-кредитних установ
За функціональними можливостями	<ul style="list-style-type: none">• Типові ІС• Галузеві ІС• Комплексні ІС• Системи електронного документообігу
За середовищем функціонування	<ul style="list-style-type: none">• Локальні• Мережеві• Хмарні• Мобільні додатки
За принципом побудови	<ul style="list-style-type: none">• Єдиного вікна• Модульного типу

Рис. 3. Класифікація інформаційних систем в системі обліково-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання

Джерело: побудовано автором на основі [14]

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] підприємства за балансовою вартістю активів, чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та середньою кількістю працівників поділяються на мікропідприємства, малі, середні та великі. Їх

управлінський персонал має різні потреби в обліково-аналітичному забезпеченні процесу прийняття рішень та відповідно висувають різні вимоги до функціональності ІС. Інформаційним системам мікро- та малих підприємств достатньо забезпечувати автоматизацію введення, зберігання та обробки поточних операцій, формування зведених облікових даних у вигляді реєстрів та звітності з різним ступенем аналітичної деталізації. Останні дозволяють користувачам аналізувати результати діяльності суб'єкта господарювання та приймати рішення з управління ним.

ІС для середніх та великих підприємств – це системи комплексної автоматизації управління підприємством. Вони крім поточних операцій забезпечують комп'ютеризацію управлінського обліку та бюджетування, процесів планування потреб у ресурсах та результатів діяльності, контрольних та аналітичних процедур і розрахунків. Такі системи дозволяють розрахувати короткострокові (місяці) та довгострокові (роки) показники розвитку підприємства, а також порівняти прогностні значення з фактичними. Функціональність ІС для середніх та великих підприємств відповідає стандартам ERP, MRP, CRM, SCM.

Слід зазначити, що динамічність змін сучасних умов функціонування бізнесу вимагають від управлінців малого підприємництва прийняття оперативних рішень. Тобто, управлінський персонал мікро- та малих підприємств потребує, щоб інформаційна система надавала зведені дані не лише з бухгалтерського, а й з управлінського обліку, формувала аналітичні звіти, які б надавали можливість порівнювати показники поточного періоду з минулими, розраховувала планові показники. Тому однією з тенденцій розвитку ІС мікро- та малих підприємств є комплексна автоматизація процесів управління суб'єктом господарювання. Прикладом цього є наявність можливостей автоматизації взаємовідносин з контрагентами, контрольних та аналітичних процедур, а також планування потреби в ресурсах в системі «Управління невеликою фірмою». Більшість сучасних ІС мікро- та малих підприємств дозволяють сформувати звіти, що надають дані про заборгованість, залишки грошових коштів, запасів, необоротних активів, доходи, витрати, результати діяльності, податки. Причому ці звіти можуть

виводитись у графічному вигляді, представляти динаміку зміни показників за вказаний період.

Сьогодні відбувається стрімкий розвиток інформатизації державного сектору економіки, що обумовлено запровадженням систем електронного адміністрування податків та подання звітності, відкритості використання публічних коштів та державних закупівель. Дослідження Т. В. Ларікової щодо розвитку інформаційних технологій для суб'єктів бюджетної сфери свідчать про те, що сучасна ситуація характеризується зростанням пропозицій з боку розробників програмного забезпечення та обсягів впровадження ІС для суб'єктів державного сектору економіки [9]. Роль цих програм у системі обліково-аналітичного забезпечення суб'єкта господарювання полягає у автоматизації:

- обліку фінансування згідно кошторису за загальним та спецфондом;
- обліку казначейського обслуговування, активів, зобов'язань, капіталу;
- обліку доходів та витрат у розрізі кодів бюджетної класифікації;
- формування облікових реєстрів;
- складання фінансової, бюджетної, податкової та іншої звітності;
- вивантаження в електронному вигляді даних для передачі до Державної казначейської служби України, Єдиного ВЕБ-порталу використання публічних коштів E-Data, організацій, яким підпорядковуються економічні суб'єкти [11].

Принципи обробки даних в ІС суб'єктів державного сектору аналогічні системам суб'єктів підприємництва і полягають у реєстрації первинних документів, які підтверджують господарські операції, обробляючи дані яких формуються реєстри та звіти. Характерною рисою даних в ІС суб'єктів державного сектору є наявність значного набору аналітики. Так, облік господарських операцій, порівняно з підприємництвом, додатково організований у розрізі видів бюджету (державний чи місцевий), джерел фінансування (загальний та спеціальний фонди, інші джерела власних надходжень), кодів бюджетної класифікації [8].

Особливості обліково-аналітичного забезпечення в контексті казначейської справи залежать від того яким чином формується фінансовий результат підприємства організації:

1) У випадку аналізу обліково-аналітичного забезпечення бізнес-організацій, тобто суб'єктів господарювання, важливим показником виступає фінансовий результат господарської діяльності та принцип його нарахування. Тобто для облікової політики важливим є принцип нарахування даного фінансового результату, логіка формування якого має бути відображена у відповідних бухгалтерських операціях та їх проведеннях.

2) У випадку аналізу обліково-аналітичного забезпечення бюджетних установ основним документом виступає кошторис бюджету та проведення його за відповідними статтями. В цьому разі важливим виступає критерій повної звітності використання виділених коштів та обґрунтований обсяг майбутніх витрат на наступний звітній період щодо використання бюджетних коштів.

Таким чином, до основних особливостей можна віднести наявність або відсутність прибутковості організації; роль організації у формуванні бюджету за доходами та видатками, або метод нарахування по боргах і зобов'язаннях. Крім того, для бюджетної установи обліково-аналітичне забезпечення має системний характер, тоді як для суб'єкта господарювання доцільно застосування процесного підходу. Таким чином, можна узагальнити, що бюджетні установи в контексті казначейської справи звітують за витрату коштів, суб'єкти господарювання (бізнес-організації) звітують про обсяги і джерела надходжень грошових надходжень, їх правильний розрахунок умови взаємодії з держбюджетом.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Застосування електронних форм обміну документами та подачі звітності, системи електронного адміністрування податків сприяли виникненню та розвитку програмного забезпечення, що забезпечує передачу в електронному форматі відповідних даних як бізнес-партнерам, так і контролюючим та фіскальним органам. Розвиток сучасних інформаційних систем сприяє об'єднанню функціоналу різних програм та технологій в єдину комплексну інформаційну систему, яка включає множину взаємопов'язаних процесів,

процедур, даних, операцій тощо, які збираються, обробляються, зберігаються та передаються користувачам з використанням інформаційних технологій і відповідно не дозволяє спотворювати такі дані, що позитивно впливає ефективність діяльності контролюючих органів.

Особливості роботи та можливості ІС залежать від їх належності до відповідних класів, видів, призначень тощо. Таким чином, наявність та застосування сучасних інформаційних технологій для здійснення обліково-інформаційного забезпечення діяльності підприємств, організацій і установ не лише підвищує ефективність їх діяльності, алей й надає можливість своєчасного контролю виконання ними зобов'язань перед державою, формування та надання звітної документації.

Основними з напрямків подальших досліджень є впровадження такої інформаційної системи, яка б мала можливість самостійно впорядковувати звітність відповідно до законодавчих змін.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 від 10.08.2022. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/203480__696564
2. Адізес Іцхак. Управління змінами. К. : Book Chef, 2018. 400 с.
3. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку: монографія. К: Київ. нац. торг. – екон. ун-т, 2010. 336 с.
4. Вольська К. О., Дикий А. П. Бухгалтерський облік у «хмарі»: порядок переходу та адаптації інформаційної системи підприємства. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2017. Вип. 2 (37). С. 24–29.
5. Гізатуліна Л. Контрольні повноваження Державного казначейства щодо дотримання бюджетного законодавства учасниками бюджетного процесу. Казна України. 2011 №1. С. 14–17.
6. Єремейчук Р. А. Формування механізму управління стійким розвитком підприємства: Дис. канд. екон. наук: 08.06.01. Харків, 2005. 231 с.
7. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. посіб. К.: Знання-Прес, 2003. 350 с.

8. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. 278 с.
9. Ларікова Т. В. Сучасні інформаційні технології в обліковому механізмі бюджетних установ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 19. С. 139–142.
10. Левін К. Studies in group decisions. 1954 in D. Cartwright and A. Zander (eds), *Group Dynamics: Research and Theory*. London: Tavistock.
11. Нападовська Л. В. Управлінський облік: Монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 450 с.
12. Обліково-аналітичне забезпечення суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції: монографія / Н. М. Позняковська, С. Я. Зубілевич, О. Л. Міклуха та ін. Рівне: НУВГП, 2019. 414 с.
13. Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства. Наукове видання. Харків: ХНЕУ, 2007. 276 с.
14. Пушкар М. С., Чумаченко М. Г. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 335 с.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine “On Accounting and Financial Reporting in Ukraine”, available at: https://zakononline.com.ua/documents/show/203480___696564 (Accessed 13 November 2023).
2. Adizes, I. (2018), *Upravlinnja zminamy* [Change management], Book Chef, Kyiv, Ukraine.
3. Benjko, M.M. (2010), *Informacijni systemy i tekhnologhiji v bukghaltersjkomu obliku* [Information systems and technologies in accounting], Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, Kyiv, Ukraine.
4. Voljsjka, K.O. and Dykyj, A.P. (2017), “Accounting in the "cloud": the procedure for transition and adaptation of the company's information system”, *Problemy teoriji ta metodologhiji bukghaltersjkogho obliku, kontrolju i analizu*, vol. 2 (37), pp. 24-29.

5. Ghizatulina, L. (2011), "Control powers of the State Treasury regarding compliance with budget legislation by participants in the budget process", *Kazna Ukrainy*, vol. 1, pp. 14-17.
6. Jeremejchuk, R.A. (2005), "Formation of a management mechanism for sustainable development of the enterprise", Ph.D. Thesis, Economy, Kharkiv, Ukraine.
7. Ivakhnenkov, S.V. (2003), *Informacijni tekhnologiji v orghanizaciji bukhghaltersjkoj obliku ta audytu* [Information technologies in the organization of accounting and auditing], Znannja-Pres, Kyiv, Ukraine.
8. Illjashenko, S.M. (2003), *Upravlinnja innovacijnym rozvytkom: problemy, koncepciji, metody*, [Management of innovative development: problems, concepts, methods], Sumy, Ukraine.
9. Larikova, T.V. (2016), "Modern information technologies in budgetary institutions accounting mechanism", *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho ghumanitarnogo universytetu*, vol. 19, pp. 139-142.
10. Levin, K. (1954), "Studies in group decisions", *Group Dynamics: Research and Theory*, Tavistock, London, UK.
11. Napadovsjka, L.V. (2000), *Upravlinsjkyj oblik* [Management accounting], Nauka i osvita, Dnipropetrovsjk, Ukraine.
12. Poznjakovsjka, N.M. Zubilevych, S.Ja. and Miklukha, O.L. (2019), *Oblikovo-analitychne zabezpechennja sub'jektiv ghospodarjuvannja v umovakh jevrointeghraciji* [Accounting and analytical support of economic entities in the conditions of European integration], NUVHP, Rivne, Ukraine.
13. Pylypenko, A.A. (2007), *Orghanizacija oblikovo-analitychnogho zabezpechennja strateghichnogho rozvytku pidpryjemstva* [Organization of accounting and analytical support for strategic development of the enterprise], KhNEU, Kharkiv, Ukraine.
14. Pushkar, M.S. and Chumachenko, M.Gh. (2011), *Idealjna systema obliku: koncepcija, arkhitektura, informacija* [Ideal accounting system: concept, architecture, information], TNEU, Ternopil, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2023 р.